

VOR OPGAVE I GRØNLAND

Af departementschef *Eske Brun*

I 1737 skrev Hans Egede sin „Omstændelig og udførlig Relation, angaaende den grønlandske Missions Begyndelse og Fortsættelse, samt hvad ellers mere der ved Landets Recognoscering, dets Beskaffenhed, og Indbyggernes Væsen og Leve-Maade vedkommende, er befunden“, hvori han redegjorde for forholdene i Grønland i almindelighed og for den af ham indledede missions forhold i særdeleshed. Angående den opgave, han havde sat sig, skriver han i fortalen:

„Ønsker derfor af mit gandske Hierte, at hver Christelig Læsere, af den velmeente Iver jeg har havd for Guds Ære og de arme vanvittige Grønlænders Saligheds Bedste, og den Møje og Travaille, jeg, for samme at see befordret, har udstaaet, maatte blive opmuntred, ogsaa at contribuere noget til den Grønlandske Missions Fortsættelse, paa det de arme Mennisker maatte dog omsider hielves udaf deres Elændighed og store Vankundighed.“

Hans Egede så det altså som sin opgave at føre grønlænderne frem til en bedre tilværelse og ikke sådan, som det dengang var det normale i kolonisationsforetagender, at at udnytte dem til hjemlandets fordel, men han var aldeles ikke hævet over de tidens fordomme, at grønlænderne var af en anden og laverestående menneskelighed end han selv og hans landsmænd, at de var „arme“ og „vanvittige“, og ud fra dette grundsynspunkt tilrettelagde han altid sit arbejde i Grønland.

I de to århundreders kolonisation, som fulgte efter Hans Egedes tid, forblev dette skel mellem landets egne børn og de udefra kommende danskere en given sag. Det blev af alle, også af grønlænderne, betragtet som noget naturligt og givet, at der var en væsensforskel imellem de to racer, hvilket forøvrigt på ingen måde betød, at grønlænderne betragtede sig som laverestående end de danske, på ingen måde. Forholdet var simpelthen det, at grønlænderne førte en hel anden tilværelse end de danske i landet og en tilværelse, som de i det mindste i gode tider så afgjort foretrak, en tilværelse, som ud fra vor målestok måtte være fattig, forsåvidt som penge praktisk talt ikke spillede nogen rolle i den, en tilværelse i hvilken de følte sig rige ved deres dygtighed som jægere og som sælfangere. De var sig fuldt bevidst, hvad den individets frihed, som sælfangertilværelsen var ensbetydende med, var værd. De danske kunne ganske vist i kraft af deres større pengerigdom skaffe sig mange fordele, store, velindrettede boliger, regelmæssig forplejning, så

*Grønlænderne er ikke længere udelukkende et fangerfolk.
De er også fiskere, håndværkere, fabriksarbejdere eller, som Henning Lund her på billedet,
fåreaavlere. Eskimotrækket er næsten forsvundet*

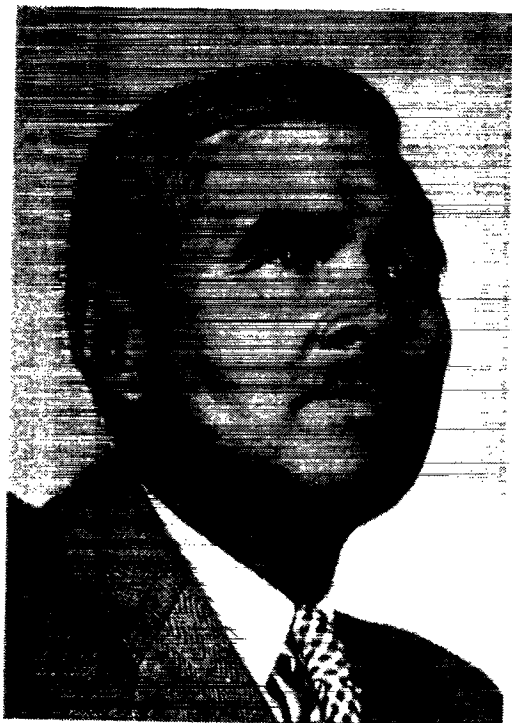
Foto: Chr. Vibe

sulteperioder ikke kendtes, klæder, lys og fornøjelser i et omfang, som grønlanderne slet ikke kunne opnå det, men for sælfangeren var dette kun noget naturligt, og han anså det aldeles ikke for givet, at de danskes tilværelse var bedre eller lykkeligere end hans egen.

En følge af denne forskel i de udvortes kår blev det, at skellet mellem de to racer kom til at gennemtrænge tilværelsen i Grønland.

Retsstillingen for de to racer var forskellig. Der sondredes skarpt imellem personer, der stod „under grønlandsk ret“ og de, der stod „under dansk ret“. Landets hjemmehørende befolkning levede under økonomiske og samfundsmæssige vilkår, som ikke krævede noget udbygget retssystem, hvorimod de danske, som blev udsendt herhjemme fra, måtte kunne gøre krav på, at de vilkår, de i den henseende blev underkastet i Grønland, måtte være i det store og hele lige så betryggende som hjemme.

Men ganske specielt betød forskellen imellem racerne en meget stor forskel i de økonomiske vilkår, som blev budt dem, som arbejdede på løn i Grønland. Medens de danske, der blev udsendt til Grønland, skulle have en løn, der i det store og hele svarede til, hvad de kunne få derhjemme endda med et tillæg af en passende præmie for at oprykke deres teltpæle og slå sig ned så langt fra hjemmet, blev de grønlandere, som efterhånden blev

*Grønlænderne har
deres egne folkevalgte repræsentanter i lands-
rådet. Seminarlærer Augo Lyng blev ved
valget 1951 valgt i Godthåb med over-
vældende stemmemajoritet*

Foto: Chr. Vibe

økonomi, hans tilværelse baseret på de ting, som han selv med sin egen dygtighed og sine egne hænder vristede fra naturen, er gledet i baggrunden for den nye pengeøkonomi baseret på fiskeriet. Dette hænger ikke sammen med nogen vilkårlig ledelse af erhvervet i denne bestemte retning. Det hænger simpelthen sammen med klimaforandringen, som har medført sælens tilbagetog og torskens fremgang og iøvrigt også med tilvæksten af befolkningsantallet, som har gjort, at end ikke de gamle tiders sæler ville have været tilstrækkeligt i dag.

Hertil kommer også de forhold, som menneskelig indgriben har betydet. Vi har lige siden Hans Egedes dage haft skoler i Grønland, og vi har bestandig arbejdet på deres forbedring og udbygning. Det er hundrede år siden, at analfabetismen blev udryddet i Grønland, og den sidste menneskealder har set en bestandig udbygning af også den højere undervisning i efterskoler, højskoler og seminarium.

Ogsaa i det praktiske liv har menneskelig indgriben haft sine indvirkninger. Lige siden tredserne har grønلænderne været vant til at vælge deres egne talsmænd i de offentlige institutioner og til at betragte offentlige anliggender som noget, der berørte alle, og som

antaget i statens tjeneste som arbejdere i den kgl. grønlandske handel, som håndværkere, som kateketer o. s. v., lønnet efter et system, hvis grundprincip var det, at de ikke i for høj grad måtte adskilles fra deres landsmænd, de frie erhververe, hvis konstante indtægter jo var meget små. Endnu for indtil 10 år siden havde en faglært håndværker på højeste løn en årsindtægt på knapt 1200 kr., og arbejdsmanden lønnes med 25 øre i timen.

På dette område ligger vor største opgave i Grønland i dag. Hele verden over bliver det nu mere og mere klart, at vore gamle forældede synspunkter med hensyn til forholdet mellem modernationer og kolonier må revideres. Raceforskellighederne må ikke mere gøres ensbetydende med diskrimination.

Specielt i Grønland er hertil kommet det, at hele det økonomiske grundlag for tilværelsen i den sidste menneskealder er forandret. Den gamle sælfangers natural-

alle burde have indflydelse på. Dette system er siden bestandigt udbygget skridt for skridt gennem lovene om de folkevalgte grønlandske råd af 1908, 1925 og 1950, således at den politiske interesse i Grønland, interessen for offentlige anliggender i dag er mindst lige så udtalt som i moderlandet.

Alle disse nye forhold, forandringen af det økonomiske grundlag, forandringen i uddannelsesniveauet og i den politiske interesse har medført en fuldstændig mentalitetsændring i Grønland. Den nye grønlandske generation ejer ikke den gamle grønlandske fangers ligevægt over for tilværelsen, baseret på en fast overbevisning om, at hans tilværelsesform var det naturlige grundlag for et lykkeligt liv. Grønlænderen af i dag ser sig derfor om efter en ny tilværelsesbasis, som er i overensstemmelse med de nye forhold, hans nye mentalitet, og her er det, at Danmark har en mulighed for at gøre en indsats.

Den nye tilværelse i Grønland er jo netop i det store og hele baseret på de samme grundelementer som tilværelsen her i landet. Det grønlandske folk består af folk, der lever af deres hænders arbejde, faglærte eller ufaglærte. Der er fiskere, der lever af de penge, de kan tjene ved at sælge deres fisk, der er skolelærere og jordemødre og præster, ja der er endogså bønder i Grønland. Kort sagt, der er en befolkning, hvis erhverv ikke adskiller sig i nogen radikal henseende fra de erhverv, som er grundlaget for den danske befolkningens tilværelse, og denne grønlandske befolkning lever i et land, som gennem århundreders historie og forøvrigt også gennem en række blodblandinger op gennem disse århundreder har fået den inderligste tilknytning til Danmark.

Når vi derfor i dag skal hjælpe den grønlandske befolkning til en ny tilværelsesform, kan vi næppe gøre det på nogen bedre måde end ved at bestræbe os for at optage disse vore landsmænd i egentligste forstand i vort samfund som fuldstændig ligeberettigede medborgere. Dette er da også kvintessensen af de vidtgående forslag, som blev fremsat i den store kommissionsbetænkning for to år siden, og det har også været udgangspunktet for de bestræbelser, som siden da har været udfoldet i lovgivningsarbejdet på grundlag af kommissionsbetænkningen. Grønland har fået en retsplejeordning tilpasset efter landets natur og bebyggelsesforhold, men fælles for alle, både danske og grønlændere, som bor i landet, sådan at den gamle sondring af personer under grønlandsk og dansk ret er ophevet at eksistere.

Grønland har fået et nyt lønningssystem, baseret på at f. eks. faglærte arbejdere, som er fastansat i statens tjeneste, får den samme basisløn som tjenestemænd med tilsvarende arbejde efter den danske tjenestemandsløn. Der foreligger dog her en meget stor vanskelighed: Så længe det anses for nødvendigt at udsende folk her fra landet til at arbejde i Grønland, må disse folk lønnes ikke blot med den her almindelige indtægt, men også med en passende præmie til dækning af udgifterne ved at have et så fjernt arbejdssted. På den anden side bør man selvfølgelig ikke i Grønland indføre et lønningssystem, der præmierer landets egne børn ekstra for at arbejde på deres egen hjemegn. Der opstår

Ser det ikke ud til at være beslutsomme gutter, der lover godt for det nye, moderne Grønland

herved bestandig to lønningssystemer i Grønland, et for de udsendte og et for de hjemme-hørende, men skellet er dog ved det nye system blevet betydelig mindre grelt, end det var i gamle dage. Faglærte grønlandske arbejdere har i dag mulighed for en levefod, der svarer til levefoden for folk her i landet, der har tilsvarende arbejde, hvilket vel må siges at være det, der skulle opnås.

Grønland må bringes fremad med hensyn til de investeringer, som de nye erhverv og den nye tilværelse i Grønland gør nødvendig. Dette bliver forholdsvis mere kostbart end her i landet, først og fremmest fordi vi her i landet står med en meget stor investering, som er foretaget i de billige år, hvorimod Grønland nu i de dyre år må bringes op fra praktisk talt nul. De gamle grønlandske erhverv krævede meget få investeringer, men fiskeriet kræver fiskerianlæg, havneanlæg, elektricitetsværker, vejanlæg, transportanlæg o. s. v.

Men vigtigere end alle disse forhold er det, at vi arbejder på en ændring af den mentalitet over for grønlænderne, at de skulle være ringere end andre, at vi i det hele taget vænner os til at betragte dem som ganske almindelige mennesker som os selv, som gode mennesker og som onde mennesker, som kloge mennesker og som dumme mennesker, ganske som vi selv er det, men først og sidst som mennesker i det danske samfund på fuldstændig lige fod med os andre.